

Yazı- Diyanet Vakfı'nın 2019 yılı faaliyet raporu üzerine düşünceler

Kadir Sev: Faaliyet raporlarında, yaptıkları işlerin büyüklüğüyle övünebilmek için olsa gerek, yalnızca önemli gördükleri bilgileri paylaşıyorlar. Sözcüleri Cibuti'de 8 milyon ABD doları verip II Abdülhamit Camisi yaptırmışlar.

23 Eylül 2020 tarihli yazı burada: <https://sol.org.tr/yazar/diyanet-vakfinin-2019-yili-faaliyet-raporu-uzerine-dusunceler-15231>

Geçtiğimiz günlerde Türkiye Diyanet Vakfının (TDV) 2019 yılı faaliyet raporu yayımlandı. Toplam 1 milyar 40 milyon lira harcanmış. 106 milyon lirası genel giderler ile personel giderlerine gitmiş. Kalan 933,3 milyon liranın karşısında; “Amaca Yönelik Giderler” yazıyor. Basında haklı olarak bunun ne anlama geldiği tartışıldı.

Harcanan paranın yalnızca tutarı verilmişse bu bilgi hiçbir anlam taşımaz; içi doldurulmalıdır. Faaliyet raporlarının düzenlenme amacı budur. Faaliyetlerin kurulma amaçlarına uygun yürütüp yürütülmediği; gelirler elde edilirken ve harcanırken yasalarla öngörülen kurallara ne denli özen gösterildiği gibi konular net olarak açıklanmış olmalıdır.

TDV'nin Faaliyet raporlarında bu tür bilgilere yer verilmiyor. Yasalarda güvenilir bir denetim kurumu da öngörülüyor. Cumhurbaşkanına bağlı Vakıflar Genel Müdürlüğü müfettişleri ile Vakfın iç denetçileri “amirlerinin yaptıkları işleri” denetleyip raporlarını yazıyorlar. Yazılanların hiç önemi yok; yayımlanmıyor zaten.

Mali bilgilere, ilgili yıllar faaliyet raporlarında değil İnternet sitesindeki bir başka sayfada yer veriliyor.

Faaliyet raporlarında, yaptıkları işlerin büyüklüğüyle övünebilmek için olsa gerek, yalnızca önemli gördükleri bilgileri paylaşıyorlar. Sözcüleri Cibuti'de 8 milyon ABD doları verip II Abdülhamit Camisi yaptırmışlar. Aynı anda 5 bin kişi ibadet edebiliyormuş. Arnavutluk'ta, 26,2 milyon Avro'ya, Tiran Namazgâh Camisi yaptırmışlar. Aynı anda 10 bin kişi ibadet edebiliyormuş. Makedonya Üsküp'teki cami için 15,5 milyon Avro ödemişler. Lefkoşe'de aynı anda 7.500 kişinin ibadet edebileceği Hala Sultan Camii ve Külliyesi için de 49 milyon lira harcamışlar. Paralar yalnızca camilere gitmiyor: su kuyusu açmayı da nedense çok seviyorlar. Yalnızca 2019 yılında çeşitli ülkelerde yaklaşık 14 milyon lira ödemişler. 2018 yılındaki tutarı 9 milyon liraydı.

Amaca yönelik faaliyetlerin dağılımına göz atın, belki işe yarayacak bir bulguya ulaşabilirsiniz.

33.1.3. Amaca Yönelik Giderler Toplamı	933.332.823,28
33.1.3.2. Sosyal Hizmetler	324.903.193,17
33.1.3.3. Hayır İşleri ve Gönüllü Faaliyetler	315.789.624,97
33.1.3.4. Eğitim ve Araştırma	167.321.089,15
33.1.3.5. Kültür, Sanat, Spor	19.723.438,80
33.1.3.10. Diğer	105.595.477,19

Devasa bir örgüt:

Verilen bilgilerle bir yere varılamayacağını görmüşsünüzdür. Faaliyet raporlarının içine gizlenmiş başka ipuçları aramalıyız. Bu yolu deneyelim.

TDV, Ülke içinde 1003 şubesi olan devasa büyüklükte bir örgüt. 149 ülkede faaliyet yürütüyor. İSAM ve 49 bin öğrencisi olan İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi gibi bağlı kuruluşları; inşaat, ticaret ve eğitim faaliyeti yürüten KOMAŞ A.Ş. ile Vakıf Fuarcılık Reklamcılık Yayıncılık Tanıtım Organizasyon Ltd. Şirketi adındaki iştirakleri; Yurtlar ve Sosyal Tesisler gibi iktisadi işletmeleri var.

Ayrıca yurtiçinde 3.877; yurt dışında 103 olmak üzere 3.920 camisi; kollej ve anaokulu; öğrenci yurtları; eğitim merkezleri; mescitler; 3 bin dolayında Kur'an kursu ve 8 adet eğitim merkezi var.

Çok sayıda olan taşınmazlarını kiraya veriyorlar ya da arsalarının üzerine müftülük hizmet binaları, camiler ve Kur'an kursları yaptırıp Diyanet İşleri Başkanlığı'nın kullanımına bırakıyorlar. Ayrıca 1.271 taşıt aracını DİB'in hizmetine verdikleri belirtiliyor.

Kamu kurumları da bu hizmetlerini karşılıksız bırakmıyor, Vakfa karşı çok cömert davranılıyor. Ocak/2020'de Ümraniye Belediyesi'nin Vakfın sahibi olduğu 29 Mayıs Üniversitesine binalar yapıp verdiği; hizmet binası yapılması için İBB'nin 46 milyon lira harcadığı bilgilerini okumuştuk. Benzer çok sayıda örnek sayabiliriz.

Öğrenci Yurtlarında yaşam...

Vakfın, toplam 13.200 öğrenci kapasiteli 68 üniversite yurdu var. Faaliyet raporlarında; "üniversite öğrencilerinin akademik, manevi ve sosyal gelişimlerine katkı sağlamak üzere hazırlanan programlar..." yürütüldüğü belirtiliyor.

Programlarla ilgili birkaç örnek verelim; "Türkiye-Yeşilay-kişisel gelişim seminerleri", "İngilizce-İşaret dili-Osmanlıca-Arapça kursları", "Kuran-ı Kerim- tefsir-kelam"

Temel dini bilgiler derslerinin, tüm öğrencilerin katılımına açık yürütüldüğü belirtiliyor. 2019 yılı Faaliyet raporunda öğretilen bilgiler şu sözlerle açıklanıyor; "İslam Dini'nin temelinde yer alan ve tüm Müslümanların bilmek; ayrıca uygulamakla yükümlü olduğu ahlak ilkeleri, ibadet kuralları, siyer ve itikat bilgileri bu dersler kapsamında işlendi. Dini bilgiler kursları hadis, meal, tefsir, Kur'an-ı kerim, fıkıh, ilmihal dersleri ile de zenginleştirildi."

Hizmetler ve harcamalar hızla artıyor

Diyanetin yasası 2010 yılında yenilendi. DİB, 2012-2016 Strateji Planında değiştirilmesinin amacı şu sözlerle açıklanıyor; "... yeni birçok görevle uluslararası arenada etkin bir din hizmeti sunmanın yasal altyapısı oluşturulmuştur. Bu bağlamda, çağımızda din hizmeti sunmanın bir gereği olarak cami dışı din hizmetlerinin önü açılmış (...) Böylece Başkanlık, toplumu din konusunda aydınlatma noktasında her türlü imkândan yararlanmaya âdeta memur edilmiştir."

Bu tarihten sonra Diyanet, uluslararası arenada uluslararası İslam otoritesi ve evrensellik kimliği oluşturma iddiasını da içinde barındıran bir yapıya doğru hızla yol almaktadır.

Giderleri 2010 yılında yaklaşık 152,5 milyon liraydı. 2019 yılında 7 kat artarak 1 milyar 40 milyon liraya ulaştı. On yılda yapılan harcamanın toplamı 5 milyar 191 milyon lira. Bunun 3 milyar 475 milyon lirası 2016-2019 yıllarında harcandı.

En hızlı artış "Yurtdışı dini, hayri, eğitim" hizmetlerinde; 2010 yılında 15,6 milyon lira iken 2015 yılında 160 milyon lira olarak gerçekleşti. Bu süre içindeki harcama toplamı 331,7 milyon lira. 2016 ve sonrasında yurt dışı harcamasını ayrıca göstermekten vazgeçtikleri için bilemiyoruz.

Değirmenin suyu:

TDV, 4 milyar 220 milyon lirası 2016-2019 yıllarında olmak üzere 2010-2019 arasında 6,6 milyar lira gelir elde etti. 2010 yılı geliri 230,3 milyon liraydı; 2019 yılında 1 milyar 249 milyon liraya ulaştı.

Gelirlerinin neredeyse hepsini bağış ve yardımlardan elde ediyorlar. Gayrimenkul zengini olmalarına karşın kira gelirleri çok değil. İşletmelerinden elde ettikleri gelir de önemsiz tutarlarda. Ayrıca "Diğer gelirler" adıyla kodlanan tutarların yüksekliği dikkat çekiyor.

Gelirlerinin 2016-2019 arasındaki bileşenlerine dağılımı şöyledir:

	2016	2017	2018	2019
Gelir Toplamı (bin TL)	791.595	914.203	1.265.441	1.248.875
Bağış ve Yardımlar	669.256	777.980	1.008.229	1.052.312
İktisadi İşletme gelirleri	4.327	5.594	49.985	13.644
Finansal gelirler	22.810	28.872	54.188	66.286
Diğer gelirler	95.202	101.757	153.039	116.632

Tablomuzaya dönelim: İktisadi İşletme gelirleri 13,6 milyon lirada kalmış. Finansal gelirler başlığı altında gösterilen gelir belki de faizlerdir, bilemiyoruz. Yaklaşık 1 milyar 250 milyon lira gelirin 1 milyar 52 milyon lirası bağış ve yardımlardan elde edilmiş. İkinici büyüklükteki ‘‘Diğer Gelirler’’ 116,6 milyon lira. Bu tutardaki bir büyüklüğün kaynağı anlaşılamıyor. Bir bölümü belki de kira geliridir.

2010-2015 arasındaki tablolarada ‘‘gayrimenkul gelirleri’’ başlığı altında bir satıra yer veriliyordu. 2010-2015 arasında 32 milyon ile 45 milyon lira arasında salınan tutarlarda gelir elde edildiği görülüyordu. 2014 yılında 91 milyon liraya sıçramış, 2015’de eski seyrine dönmüştü. Bu bilgileri yayımlamaktan 2016’dan sonra vazgeçtiler.

Kimler milyarlarca lira bağış yapar?

Faaliyet Raporunda her ne kadar; ‘‘Hayırsever halkımızın Vakfımıza olan güven ve tevecchleri her geçen gün katlanarak büyümekte...’’ deniliyorsa da bu devirde kimse Devlete milyarlarca lira bağış yapmaz. Yapmışsa vardır bir nedeni.

Vergiden bağışık tutulduğu için TDV’na yapılan bağış ve yardımlar, vergi bildiriminde gösterilen gelirin %5’ini aşmamak koşuluyla gider olarak işlenip vergi matrahından dşlebiliyor. Ama bağışların tek nedeni bu olamaz. Bir yıl sonra ödeyeceği verginin bir bölümü düşülecek diye şimdiden para ödemek çok patronun içine gelmez. Üstelik gider olarak gösterebileceği tutarın üst sınırını aşan tutarı gider yazamayacağı için cebinden ödemek zorunda kalacaktır.

Bağışçıların kimler olduğunu bilmiyoruz. Kimseyi suçlayamayız da. Ancak aklımıza ister istemez şunlar takılıyor: keşke adlarını sylesele; biz de onların ne kadar vergi ödediklerini, vergi aflarından yararlanıp yararlanmadıklarını ya da kamu ihalelerinden aldıkları payları incelesek...

Ne dersiniz?